

Виконавче провадження: як захистити свої права?

1. Правова база, гарантії та принципи виконавчого провадження.

Удосконалення законодавства, створення національної правової системи, яка б відповідала потребам захисту прав і свобод громадян, а також європейським стандартам, – складне і одне з найактуальніших питань. Конституція України надала громадянам широкі демократичні права та свободи і встановила гарантії реалізації та захисту їх в судовому порядку.

Так, у березні 2011 року Закон України «Про виконавче провадження» (далі – Закон) було викладено в новій редакції. У Законі збережено більшість традиційних виконавчих процедур, але при цьому по-новому вирішено ряд актуальних питань, зокрема, **питання захисту прав сторін у виконавчому провадженні.**

З метою забезпечення захисту прав стягувача у виконавчому провадженні **розширені повноваження державного виконавця, внесені зміни до процедури виконання**, а також значно обмежені можливості боржника затягувати і відкладати терміни виконання рішень.

Права й інтереси сторін та інших осіб у виконавчому провадженні **забезпечуються гарантіями**, закріпленими в нормах Закону та іншому законодавстві України, до яких відносяться:

1) функціонування загальних принципів, на яких побудована діяльність державних виконавців та інших учасників виконавчого провадження;

2) здійснення державним виконавцем своєї діяльності у точній відповідності із законом і недопущення порушень прав та законних інтересів громадян і юридич-

них осіб – учасників виконавчого провадження й інших осіб;

3) обов'язок державного виконавця роз'яснити особам, які беруть участь у виконавчому провадженні та залучаються до проведення виконавчих дій, їх права і обов'язки, відповідно до їх визначення в Законі;

4) можливість оскарження дій і бездіяльності державного виконавця у виконавчому провадженні;

5) встановлення контролю і нагляду за законністю виконавчого провадження;

6) розгляд суду окремих питань, від яких залежить розвиток виконавчого провадження;

7) звільнення майна з-під арешту, пред'явлення позову до юридичної особи, з вини якої не були стягнені кошти з боржника, а також відшкодування збитків, заподіяних державним виконавцем;

8) контроль державного виконавця за правильним і своєчасним виконанням судових рішень про стягнення періодичних платежів.

Гарантіями прав громадян і юридичних осіб у виконавчому провадженні є дія загальних правових принципів – принципів законності, об'єктивності істини, диспозитивності, рівноправності сторін, доступності виконання, державної мови провадження, гласності тощо.

На реалізацію загальноправового принципу повноти і реальної гарантованості суб'єктивних прав громадян встановлений законом і процесуальний порядок примусового виконання судових і несудових рішень органом державної виконавчої служби України. **Визначений процесуальний порядок** покладає на державного виконавця обов'язок здійснювати свої повноваження на основі принципу законності – не допускати у своїй діяльності порушення прав та законних інтересів громадян і юридичних осіб, у тому числі сторін й інших осіб,

які беруть участь у виконавчому провадженні.

Захист прав здійснюється в установленій формі судом, Господарським судом, профспілковими та іншими громадськими організаціями, а в окремих випадках – в адміністративному порядку.

Рішення органів, що стоять на захисті майнових і особистих немайнових прав громадян, юридичних осіб і держави, є **обов'язковими і підлягають виконанню на всій території України**. Якщо вони не виконані добровільно, то виконання здійснюється у примусовому порядку, який встановлено Законом.

Будь-яка правова держава характеризується не лише недопущенням порушень законодавства, прав і свобод людини, але й створенням відповідних гарантій для відновлення цих прав в разі їх порушення. **Кожен громадянин країни має відчувати себе під захистом держави**, в т. ч. і під час примусового виконання рішення, при цьому дана вимога стосується і стягувача, і боржника, і будь-якого іншого учасника виконавчого провадження.

2. Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця.

Згідно з частиною 1 статті 82 Закону **рішення, дії або бездіяльність** державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби **можуть бути оскаржені** стягувачем та іншими учасниками виконавчого провадження (крім боржника) до начальника відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або до керівника відповідного органу державної виконавчої служби вищого рівня чи до суду. При цьому **боржник має право оскаржувати** рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби лише в судовому порядку.

Скарга на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця **подається начальнику відділу**, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець. Рішення, дії чи бездіяльність начальника відділу можуть бути оскаржені до вищестоящого органу державної виконавчої служби. Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України розглядає виключно скарги на рішення, дії чи бездіяльність начальників управлінь державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі.

Рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення **можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ**, а іншими учасниками виконавчого провадження та особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, – до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом.

Рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання рішень інших органів (посадових осіб) **можуть бути оскаржені до відповідного адміністративного суду** в порядку, передбаченому законом.

Рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби **можуть бути оскаржені до керівництва органів державної виконавчої служби**, якщо їх оскарження передбачено Законом.

3. Вимоги до скарг на рішення, дії чи бездіяльність органу ДВС.

Законом передбачено ряд обов'язкових вимог до скарги у виконавчому провадженні. Так, скарга подається **виключ-**

но у письмовій формі. Вона має містити **такі реквізити:**

1) найменування органу державної виконавчої служби, до якого вона подається;

2) повне найменування (ім'я) стягувача та боржника, їх місце проживання чи перебування (для фізичних осіб) або знаходження (для юридичних осіб), а також найменування (ім'я) представника сторони виконавчого провадження, якщо скарга подається представником;

3) реквізити виконавчого документа: вид документа, найменування органу, що його видав, день видачі та номер документа, його резолютивна частина;

4) зміст рішень, дій чи бездіяльності, які оскаржуються, а також норму закону, яку порушено;

5) викладення обставин, якими скажник обґрунтовує свої вимоги;

6) підпис скажника або його представника із зазначенням дня подання скарги.

Скарга, подана у виконавчому провадженні начальнику відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, яка відповідає всім перерахованим вимогам, **розглядається у десятиденний строк з дня її надходження**. За результатами розгляду скарги начальник відділу виносить постанову про її задоволення чи відмову, така постанова в десятиденний строк може бути оскаржена до вищестоящого органу державної виконавчої служби або до суду.

Рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби можуть бути оскаржені до керівництва органів державної виконавчої служби, якщо їх оскарження передбачено цим Законом.

Якщо скарга подана без додержання зазначених вище вимог, то вона розглядається начальником відділу в порядку, встановленому Законом.

4. Порядок та строки розгляду звернень.

Звернення розглядаються і вирішуються у термін **не більше одного місяця** від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. **Якщо** в місячний термін **вирішити порушені у зверненні питання неможливо**, керівник відповідного органу, підприємства, установи, організації або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала звернення. При цьому **загальний термін** вирішення питань, порушених у зверненні, **не може перевищувати сорока п'яти днів**. На обґрунтовану письмову вимогу громадянина термін розгляду може бути скорочено від встановленого цією статтею терміну. Звернення громадян, які мають встановлені законодавством пільги, **розглядаються у першочерговому порядку**.

Контроль за своєчасністю, правильною і повнотою виконання рішень державним виконавцем здійснюють начальник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, а також керівник вищестоящего органу державної виконавчої служби.

Начальник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, при здійсненні контролю за рішеннями, діями державного виконавця під час виконання рішень має право у разі, якщо вони суперечать вимогам закону, своєю постановою **скасувати постанову або інший процесуальний документ** (або їх частину), винесені у виконавчому провадженні державним виконавцем, визнати недійсним складений державним виконавцем акт, зобов'язати державного виконавця провести виконавчі дії в порядку, встановленому Законом.

Начальник відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний викона-

вець, або державний виконавець з власної ініціативи, чи за заявою сторони виконавчого провадження може **виправити допущені у процесуальних документах**, винесених у виконавчому провадженні державним виконавцем, граматичні чи арифметичні **помилки**, про що виноситься відповідна постанова.

Керівник вищестоящего органу державної виконавчої служби у **разі виявлення порушень вимог закону** визначає їх своєю постановою та надає доручення начальнику відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, щодо проведення вищезначених дій.

Постанови **можуть бути оскаржені** в десятиденний строк з дня їх винесення у порядку, встановленому Законом.

5. Перевірка законності виконавчого права.

Контроль за законністю виконавчого провадження здійснюють Міністерство юстиції України через Державну виконавчу службу, а Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головні управління юстиції в областях, містах Києві та Севастополі – через відповідні органи державної виконавчої служби на місцях.

Забороняється втручання інших державних або недержавних органів та їх посадових осіб у виконавче провадження, крім випадків, передбачених цим Законом. Виїмка документа виконавчого провадження здійснюється виключно **за рішенням суду**.

Здійснювати перевірку законності виконавчого провадження **мають право**:

1) директор Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України та його заступники – щодо виконавчого провадження, яке перебуває на виконанні у будь-якому структурному підрозділі органів державної виконавчої служби;

2) заступники начальника Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головного управління юстиції в області, містах Києві та Севастополі – начальники управлінь державної виконавчої служби, їх заступники – щодо виконавчого провадження, яке перебуває на виконанні у відділі примусового виконання рішень таких управлінь і районних, міських (міст обласного значення), районних у містах відділах державної виконавчої служби, підпорядкованих зазначеним управлінням юстиції.

Посадові особи, які мають здійснювати перевірку законності виконавчого провадження, **мають право** витребувати виконавче провадження з відповідного органу державної виконавчої служби для його перевірки.

Про проведення перевірки виконавчого провадження та витребування його матеріалів відповідною посадовою особою вноситься постанова.

Посадові особи, які мають здійснювати перевірку законності виконавчого провадження, **можуть проводити перевірку** законності виконавчого провадження за дорученням вищої посадової особи, з власної ініціативи або під час розгляду поданої відповідно до частини сьомої статті 82 Закону скарги на постанову начальника підпорядкованого органу державної виконавчої служби, винесену за результатами розгляду скарги на рішення, дії (бездіяльність) державного виконавця, інших посадових осіб державної виконавчої служби.

Перевірка законності виконавчого провадження має бути проведена протягом десяти робочих днів, а **зведеного виконавчого провадження** – протягом п'ятнадцяти робочих днів з дня надходження витребуваного виконавчого провадження.

Постанова про проведення чи результати перевірки законності виконавчо-

го провадження **може бути оскаржена в десятиденний строк** у порядку, встановленому Законом.

На час проведення перевірки виконавче провадження **може бути зупинено** посадовою особою, яка його витребувала, про що зазначається в постанові.

Про результати перевірки законності виконавчого провадження посадовою особою, яка його витребувала, **вноситься постанова**, що є обов'язковою для виконання державними виконавцями та підлеглими посадовими особами державної виконавчої служби.

Стягувач має право звернутися з позовом до юридичної особи, зазначеної у статті 3 цього Закону, яка зобов'язана здійснити стягнення коштів з боржника, у разі невиконання рішення з вини такої юридичної особи.

Збитки, завдані державним виконавцем фізичним чи юридичним особам під час проведення виконавчого провадження, **підлягають відшкодуванню** в порядку, встановленому Законом.

А. Г. Луньова
головний спеціаліст відділу організації
та контролю за виконанням рішень
управління державної виконавчої
служби Головного управління юстиції
у Кіровоградській області